

נועים אליעזר

הקרי משפט
עמותה לחקר המשפט היהודי (ע"ד)
שיעורי מורינו הגאון רבי אליעזר רוט שליט"א
וישב - הנוכה תשפ"ב * מס' 209

הנוכה

בשיעור זמן הדלקת נר חנוכה

הרבה שידלק יותר אין בו שום מצוה, וממילא לפי זה י"ל דללישנא קמא דסגי בהדלקה כל שהוא אם מוסיף טפי תו לא הוי מצוה, ואכתי קשה הקושיא הנ"ל דהיאך אפשר לברך ברכת הרואה.

הערה גם לפ"ד הב"ח והנשמ"א

ד) ובאמת דיש להעיר דגם לדברי הב"ח והנשמ"א דהנ"ל י"ל דהא דכתבו דאסור לכבות הוא רק משום שכל השמן הוקצה למצוה, אבל לא כשיש בהמשך הזמן מצוה.

בשיעור הזמן של עד שתכלה רגל מהשוק

ה) איברא ד"ל דמה שכתב המשנ"ב (בסימן תרע"ב סק"ו) הנ"ל דאם מוסיף שמן יותר מהשיעור אין בזה מצוה, הוא מפני דלאחר הזמן שכלתה רגל מהשוק אין פרסומי ניסא לבני רשות הרבים, וממילא אין בזה מצוה. אבל תוך הזמן עד שתכלה רגל מן השוק שיש פרסומי ניסא לבני רשות הרבים י"ל דאפילו ללישנא קמא דסגי בהדלקה כל שהוא, מכל מקום אם מוסיף שמן שידלק עד שתכלה רגל מן השוק יש בזה קיום מצוה, ולכן אפשר לברך ברכת הרואה עד שתכלה רגל.

בביאור הקושיא הנ"ל

ויתכן דהקושיא הנ"ל היא מסתימת הדין, דהרואה נר חנוכה מברך, ומשמע דהוא בכל זמן שיראה, ובזה נתקשה דניחוש ללישנא דאחר חצי שעה אין זה נר של מצוה.

בקושיא דהיאך מברך ברכת הרואה ודלמא כבר דלק הנר כשיעור א) הנה בתש"ר הגרעק"א (מכת"י סימן מ"ב) הביא מהג"ר משה איגור בן הגאון רבי בונם איגור, להקשות בשם הגאון מ"ו הירשל ז"ל אב"ד פיורדא, בהא דהרואה נר חנוכה מברך שעשה ניסים, דהרי כיון דספק ברכות להקל אמאי מברך כאן, ודלמא כבר דלק הנר כשיעור. וצ"ע. - והיינו, דבשבת (כ"א:) איכא תרי לישנא בשיעור זמן ההדלקה, האם הגבילו את זמן ההדלקה, דלשינויא קמא הגבילו את זמן ההדלקה, ולשינויא בתרא לא הגבילו עד אימתי מדליק אלא רק נתנו שיעור לכמות השמן. וממילא הקשה דכיון דלשינויא קמא לא ניתן שיעור לשמן, אם כן סגי ברגע אחד לצורך קיום מצוותו, ומה שדולק אחר כך אינו נר של מצוה, ואם כן איך יברך עליו מספק.

דעת הב"ח והנשמ"א

ב) הן אמת, דהב"ח (בסימן תרע"ב) כתב דלשינויא קמא אסור לכבות הנרות חנוכה לאחר שדלקו כשיעור, שהרי ללישנא קמא לא הוזכר שיעור, והכל שוה, ומדינא אסור לכבותם. - וכי"ב כתב ה"חיי אדם" בספרו "נשמ"א אדם" (כלל קנ"ד סק"א) בשיטת הראב"ה, דלשינויא קמא אסור לכבות לעולם. וממילא לשינויא קמא כיון דאין שיעור לשמן, אם כן כל השמן שנותן בנר הוא מצוה ואינו רשאי לכבותה, ולכן בתוך חצי שעה שפיר יכול לברך לכ"ע.

בדברי המשנ"ב דאין מצוה בנתינת שמן הרבה שדלק יותר

ג) דהאמנם שהמשנ"ב (סימן תרע"ב סק"ו) כתב דאם נותן שמן

ענף ב'

בגדר הזמן של הדלקת נר חנוכה

בדברי התוס' והרא"ש

והנה התוס' בד"ה דאי לא אדליק מדליק כו', כתבו בזה"ל: "אבל מכאן ואילך עבר הזמן, אומר הר"י פורת דיש לזיזר ולהדליק בלילה מיד שלא יאחר יותר מדאי, ומכל מקום אם איחר ידליק מספק, דהא משני שינויי אחרינא. ולר"י נראה דעתה אין לחוש מתי ידליק, דאנו אין לנו היכרא אלא לבני הבית שהרי מדליקין

בסוגיא דשבת כ"א ע"ב

ו) דבשבת (כ"א:) גרסינן, מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, ואמרינן מאי לאו דאי כבתה הדר מדליק לה, לא דאי לא אדליק מדליק, אי נמי שיעורה.

פרסומי ניסא, ואם כן בשעת הסכנה דבלאו הכי אין פרסומי ניסא לרבים, וכל ההדלקה היא רק לו ולבני ביתו, אמאי חייב להדליק נר חנוכה קודם שכלה רגל מהשוק.

בביאור טעמו של הר"י

ובאמת דזהו טעמו של הר"י בהתוס', דבזמן הסכנה אין חיוב להדליק נר חנוכה קודם שכלה רגל מהשוק. - וכ"כ הרא"ש (פ"ב דשבת סימן ג'). וכן פסק הרמ"א (בסימן תרע"ב סעיף ב') דבזמן הזה שמדליקין בפנים אין צריך להזהר להדליק קודם שתכלה רגל מהשוק. - אמנם בדעת הר"י פורת קשה כמו שנתבאר.

ביאור סברת הר"י פורת

(י) ויתכן דסברת הר"י פורת, דתקנת ההדלקה בשעת הסכנה אינה תקנה חדשה, אלא שתיקנו דבזמן שאי אפשר לקיים ההדלקה בחוץ, ידליק בפנים לכל הפחות, ונשאר התקנה הקדומה להדליק רק בזמן שיכלו להדליק בחוץ. ויעוי' במהר"ל בספרו "נר מצוה" (ח"ב) שביאר באופן אחר.

בהא דאין הידור מצוה שאינו דולק יותר מחצי שעה

(יא) ובעיקר דברי המשנ"ב (סימן תרע"ב סק"ו) שאין הידור ליתן שמן שידלק יותר מחצי שעה, והוא מ"המגן אברהם" (שם סק"ג). הקשה בספר "נזירות שמשון" (בסימן תרע"ב סעיף ב') מהא דאיתא בשבת (כ"ג). אמר אביי מריש הוי מהדר מר אמשחא דשומשמי, אמר האי משך נהורי טפי. ופירש רש"י, דשמן שומשמי אינו ממחרת לכלות כשמן זית. ואי נימא כה"מגן אברהם" למה הידר בזה. - ונראה דהמעליותא בשמן שומשמי, דהוי ליה דוומיא דנס חנוכה שהיה קצת שמן ודלק הרבה זמן, שהרי מעלת שמן שומשמיין הוא שמניחים מעט שמן ודולק הרבה זמן.

מבפנים". עכ"ל. - והיינו דלדעת הר"י פורת, לשינויא בתרא בגמ' דא"נ לשיעורה, נתנו חכמים שיעור לכמות השמן, אבל לא הגבילו את הזמן עד אימתי מדליק, ולכן כשאיחר ידליק מספק שמא הלכה כשינויא בתרא.

ביאור ה"פרי חדש"

ובספר "פרי חדש" (סימן תרע"ב סק"ב) ביאר, דאף על גב דבעלמא בכל תרי לישני בגמ' בדרבנן אזלינן לקולא, דספק דרבנן להקל, ולפי זה לא היה צריך להדליק כלל, מכל מקום ראוי להדליק מספק משום פרסומי ניסא. ואפילו הכי יש להזהר להדליק מיד בזמן אפילו כשמדליקים בפנים ואין היכרא לבני רשות הרבים.

בענין הדלקה בשעת הסכנה אחר זמן שכלתה רגל מהשוק

(ז) ויסוד פלוגתא בתוס' הנ"ל בין הר"י והר"י פורת האם בזמן הסכנה שמדליקים בבית ואין פרסומי ניסא יש חיוב להדליק קודם שתכלה רגל מהשוק. ודעת הר"י פורת שגם בזמן הסכנה צריך להדליק קודם שתכלה רגל מהשוק, ולכן פסק דאף בזמן הסכנה אם איחר ולא הדליק קודם שכלה רגל מהשוק, ידליק רק מספק שמא הלכה כלישנא בתרא שאפשר להדליק נר חנוכה גם לאחר שכלה רגל מהשוק. וכן נראה שיטת הרמב"ם (פ"ד מחנוכה ה"ה) שכתב בסתמא שאי אפשר להדליק נר חנוכה אחר שתכלה רגל מהשוק, ולא חילק בין זמן הסכנה לזמן שאין סכנה. וכן נקט הגר"א, הובא ב"מעשה רב" (סימן רל"ו) שאי אפשר להדליק נר חנוכה בכרכה אחר חצי שעה, ואף על פי שבזמן הגר"א הדליקו בפנים כשעת הסכנה, וכמ"ש ה"חיי אדם".

הערה בשיטת הר"י פורת

(ח) ובשיטת הר"י פורת יש לעיין דהלא הטעם שצריך להדליק נר חנוכה קודם שתכלה רגל מהשוק הוא מפני דדוקא בזמן זה יש

❖ בירך להדליק על נר חנוכה ונתברר שלא הכניס את הפילות לשמן

שאלה:

בירך להדליק נר חנוכה, והתחיל להדליק, ונתברר שהניחו שמן בתוך צלוחית הנר אבל לא הניחו כנר את הפתילות, ומיד נמל את הפתילות שהיו מונחות בצד והכניסם לצלוחיות. האם צריך לחזור ולברך שוב על הדלקת נר חנוכה, שהרי דעתו היתה שהפתילות לפניו, ונתברר שאינם לפניו.

תשובה:

אין צריך לחזור ולברך לאחר שהכניס את הפתילות לצלוחית שמן.

נימוקי התשובה

הנה הברכה להדליק נר של חנוכה קאי הן על השמן והן על הפתילות, ומאחר והשמן היה לפנינו, שפיר חיילא הברכה על השמן, ויצא בזה ידי מעשה מצוה כשמברך על חלק מהמצוה. ויתבאר בענף ב'. – ועיקר הדין יתבאר בענף א' במי שבירך על נרות חנוכה ונתברר שאין הפתילה ראויה להדלקה, דהאמנם דלענין תקיעת שופר, פסק המשנ"ב (סימן תקפ"ה סק"ד) דאם בירך על שופר ונטלוהו ממנו לאחר הברכה קודם התקיעה צריך לברך, מכל מקום יש חילוק בין ברכה על תקיעת שופר ובין ברכה על הדלקת נר חנוכה, דבתקיעת שופר רצונו היה לקיים המצוה בשופר זה, ולכן כשמקיים את המצוה לבסוף בשופר אחר, חייב לברך עליו, מה שאין כן לענין הדלקת נר חנוכה כשחשב על הפתילה שהיא ראויה להדלקה, ולבסוף נתברר שאין זו פתילה הראויה להדלקה, אינו צריך לברך. – ויתבאר בענף ב' דבלאו הכי יצא ידי חובה בכרכתו על נר חנוכה, מכיון דהברכה חלה על השמן, גם בלא פתילה.

ביאור נימוקי התשובה

ענף א'

בירך על נרות חנוכה ונתברר שאין הפתילה ראויה להדלקה

בדברי ה"ביאור הלכה" סי' ק"מ ס"ג

ד) ויסוד הדין מבואר במשנ"ב, ב"ביאור הלכה" (בסימן ק"מ סעיף ג' בד"ה והזכירוהו כו') לענין העולה לתורה שהראו לו שקוראים בפרשה זו ובירך ברכת התורה, ולאחר הברכה נודע לו שצריך לקרוא פרשה אחרת, דחייב לברך שנית. אבל אם עצם הדבר הוא בטעות, כגון שפתחו ספר תורה, וחשבו שהפרשה שלפניהם היא חובת היום, ובירך עליה, ואחר כך נודע להם שפרשה אחרת היא, והוצרכו לגלול למקום הראוי, דאין בזה הפסק, כיון דכוונתו מתחילה היתה לפרשה זו. ע"ש. וה"נ הרי לא נתכוין להדליק בפתילה שאינה יכולה להדלק, והוי ליה טעות, והברכה חלה על הפתילה הראויה כשיחליפנה אחר כך. מה שאין כן לענין תקיעת שופר, שנתכוין לתקוע בשופר זה, אלא שאירע שאינו יכול לתקוע בו, בזה צריך לחזור ולברך.

בחילוק בין היכא שלא היה בדעתו לשחוט אלא בהמה אחת ונתנבלה, ורוצה לשחוט אחרת, יחזור ויברך

ה) והנה ה"תבואות שור" (בסימן י"ט סעיף י"ב) כתב דאם בירך על השחיטה ונתנבלה, אפילו הראשונה, לא הוי הפסק, משום דנתעסק בעניני שחיטה. וזהו דוקא אם בשעת הברכה היה בדעתו לשחוט עוד מלבד מה שנמצאת נבילה, אבל אם לא היה בדעתו לשחוט רק אחת ונמצאת נבילה, ושוב אחר כך רוצה לשחוט אחרת, צריך לברך. משום דמתחילה לא היה בדעתו על האחרת, וכמו בהא דקיי"ל בשו"ע או"ח (סימן ר"ו סעיף א') בדין תורמוס, שאם לא היה דעתו גם על שאר תורמוסים צריך לברך. ע"ש. – והנה אין ללמוד מהתם לענין המברך על נר חנוכה ונתברר שהפתילות אינם ראויות להדלקה,

כשלאחר הברכה נתברר שהפתילה אינה ראויה להדלקה

א) הנה בנידון מי שהכין נרות חנוכה עם פתילות, ובירך הברכות, והתחיל להדליק, ולא היו הפתילות נדלקות. ונתברר שהשעוה שעליהם עשוי בצורה מוצקת מאד שאין אפשרות להדליקם, והוצרך להחליף את הפתילות. ונסתפק האם לאחר שמחליף את הפתילות צריך לחזור ולברך להדליק נר חנוכה.

בדין בירך על שופר ונטלוהו ממנו לאחר הברכה קודם התקיעה

ב) והנה המשנ"ב (בסימן תקפ"ה סק"ד) כתב לענין הברכה על תקיעת שופר, שאם נטלו את השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר, דאינו צריך לחזור ולברך. אבל אם נטלו את השופר באמצע התקיעות והביאו לו שופר אחר, דאינו צריך לחזור ולברך. אבל אם נטלו את השופר בין הברכה לתחילת התקיעות צריך לברך. – וחזינן שאם מחליפים את השופר חייבים לברך, ולא אמרינן שהברכה היא על המצוה. – ומעתה יש ללמוד לנידון שאלתינו, דחייב לברך שוב על הדלקת נר חנוכה.

בחילוק בין תקיעת שופר לברכת נר חנוכה

ג) אכן יש לחלק, דשאני התם לענין תקיעת שופר, שרצונו היה לקיים המצוה בשופר זה, ולכן כשמקיים את המצוה לבסוף בשופר אחר, חייב לברך עליו. מה שאין כן לענין הדלקת נר חנוכה, בגוונא שחשב על הפתילה שהיא ראויה להדלקה, ולבסוף נתברר שאין זו פתילה הראויה להדלקה, אינו צריך לברך. – ויתבאר להלן בענף ב', דהברכה חלה על השמן, גם בלא הפתילה.

במשנ"ב סי' תקצ"ב ס"ק י"ד

ויעוי' במשנ"ב (סימן תקצ"ב ס"ק י"ד) שכתב: "ופשוט דאם שח בין ברכה לתקיעה מענין תפילה דצריך לחזור ולברך, ומה שכתב רמ"א דתפלה לא הוי הפסק, היינו בין תקיעה לתקיעה וכנ"ל, אבל בין ברכה לתקיעה הוי הפסק, ואף השומע אם סח בין ברכה לתקיעה צריך לברך". עכ"ד המשנ"ב.

בדין בירך על שופר והתחיל לתקוע וסבור שוהא כשר ונמצא פסול (ז) והנה הנידון הנ"ל הוא בתוקע בשופר כשר, אלא דלאחר שתקע נטלו ממנו אחרי שהתחיל, בזה אמרינן שיש לצדד שמא יצא ידי חובתו בתקיעות שתקע, ולכן אין צריך לחזור ולברך.

אמנם יש לדון היאך נדיינוהו בגונא דנמצא השופר פסול, ואם כן כל מה שתקע היה כמאן דליתא.

הכרעת ה"פרי חדש"

(ח) ובספר "פרי חדש" (סימן תקפ"ה סק"ג) כתב דאם בירך על שופר והתחיל לתקוע, וסבור שהוא כשר ונמצא פסול, שצריך לחזור ולברך. וז"ל: "אם התחיל לתקוע בלא ברכה, אם נשאר לו עדיין שום תקיעה שלא תקע, צריך לברך. אם התחיל לתקוע בשופר כשר ונפסל, אינו צריך לחזור ולברך, ויתקע שאר התקיעות בשופר כשר, אבל אם הוא סבור שהיה כשר ונמצא פסול, צריך לחזור ולברך, ולתקוע מתחילת התקיעות". עכ"ד ה"פרי חדש".

ביאור טעמו דה"פרי חדש"

והנה לא נתבאר טעמו. - ולכאורה י"ל דהיינו משום שלא נתכוין בברכתו על השופר פסול. ואמנם י"ל דהטעם הוא מפני ההפסק. - ויעוי' בחידושי הריטב"א בר"ה (ל"ד). שכתב: "וכן אם נתקלקל סימן הראשון בענין שלא עלה לענין אחד ויש לו לחזור התקיעות כולם מתחלתן חוזר ומברך". עכ"ל. וה"נ בגוונא שנמצא שופר פסול.

בביאור שיטת הריטב"א בר"ה ל"ד ע"א

ובעיקר דברי הריטב"א הנ"ל, חזינן דלעצם הסדר תקיעות חשבינן להו לענין הפסק כמצוה אחת, ורק בנוגע לחילוק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד הוא דדן בגדרייהו. ובהכרח דהוי ליה כל הסדר כמצוה אחת, ומשמע שהטעם דחייב בתורת ודאי על פי תקנת חכמים. דבהא שכתב הרי"ף, בזה"ל: "שאלו קמי ריש מתיבתא המברך יום ראש השנה על תקיעת שופר בתר ספר תורה והשיח כו', צריך לברך על התקיעות שעל סדר ברכות או לא, ואהדר להו שגוערין בו אבל אינו חוזר ומברך כו'". עכ"ל. והריטב"א דן בדבריו, וכתב: "ואי איכא לאישתולי בהא ודאי איכא שאלה, כגון ששח בתוך תקיעות דמיושב בין הסימן או

דאם בשעת הברכה לא היה בדעתו על פתילות האחרות שיחזור ויברך. דשאני התם לענין שחיטה, דחשב לשחוט בהמה זו, ולכן אם לא נתכוין לאחרת חייב לברך על האחרת. מה שאין כן לענין קיום מצות הדלקת נר חנוכה, הרי נתכוין לקיים המצוה במקום זה, ושפיר מתקיימת המצוה כשיביא פתילות אחרות למקום זה, ודמי למה שכתב המשנ"ב (בסימן ח' ס"ק מ"א) במי שלובש טלית ונמצא שהטלית פסולה קודם שנתעטף בה, דמתקנה וכשרה, שאינו צריך לברך שנית. ויתבאר להלן בענף ב'.

בענין נטלו מהתוקע את השופר באמצע התקיעות

(ז) והנה עיקר הנידון במשנ"ב (סימן תקפ"ה סק"ד) לענין הברכה על תקיעת שופר, שנתבאר לעיל (אות ב') שאם נטלו מהתוקע את השופר באמצע התקיעות, והביאו לו שופר אחר, דאין צריך לברך. אבל בין ברכה לתחילת התקיעות צריך לברך. מקור הדין הוא מתשו' "בנין עולם" (סימן ל"א).

בשוק "בנין עולם" סי' ל"א

ויעוי' שבתשו' "בנין עולם", דמתחילה צידד דכשנטלו מהתוקע את השופר באמצע התקיעות, והביאו לו שופר אחר, דצריך לברך, והוא מפני דדמי לדינא דקיי"ל בשו"ע (סימן ק"מ סעיף ג') במי שבירך על ספר תורה, ונמצא פסול קודם התחלת הקריאה, דצריך לברך שנית. שהרי בר"ה (ל"ד). משמע דהא דתיקן רבי אבהו תשר"ת, היינו מספק, ואם כן אם הביאו לו שופר אחר בין סדר אחד לשני, יש להסתפק שמא תרועה הוא רק שברים ולא שברים ותרועה יחד, ואם כן עדין לא התחיל במצוה כלל, דהא גם התקיעה שלפניה לא עלתה לו, וכמו שכתב הרא"ש (פ"ד דר"ה סימן י"ט) משום שהפסיק בקול אחר, ובתקיעה שלאחריה לא עלתה לו כיון שהיה מכוין בו לתקיעה אחרונה ולא לראשונה. ואם כן דמי לנמצא פסול בספר תורה קודם הקריאה.

בתקנת רבי אבהו אם הוא מתורת ודאי

אולם ע"ש בתשו' "בנין עולם" שצידד דלשאר קמאי בסוגיא דר"ה (ל"ד): דהוי ליה תקנת רבי אבהו בתורת ודאי ממילא יצא ידי חובה, ולא שייך לברך. או דשמא יצא ידי חובתו בסדר ראשון שתקע, או לשיטת הגאונים דודאי יצא, ורק מתקנת רבי אבהו מוסיפינן תקיעות, אם כן אף על פי דגם על מנהג מברכינן, מכל מקום כיון דעיקר התקנה הוא מפני שנראה כספק, תו אין מברך ככהאי גוונא.

כשהביאו לו שופר אחד

וע"ש בתשו' "בנין עולם" שהוסיף, דאם הביאו לו שופר אחר, לא גרע משח בניתיים, דכיון דהוי חד אמצוה אין צריך לחזור, וממילא פשוט דאינו צריך לחזור ולברך. ע"ש.

בין הברכה להתקיעות. והוכיח ה"תבואות שור" מזה, דהעושה ספק כיסוי בין השחיטות, דלא חשיב ספק הפסק, משום דעסוק במצוה, ואין זה הפסק. וע"ש שכתב דאין לומר דמכל מקום עלתה לו תקיעה ראשונה דתשר"ת.

ביאור ה"כף החיים"

(ט) והנה בעיקר דברי ה"פרי חדש", יעוי' בספר "כף החיים" (סימן תקפ"ה ס"ק ל"ז) שביאר טעמו, וז"ל: "ואפשר שטעמו משום דאלו התקיעות הפסולות הוו הפסק בין הברכה ובין התקיעות הפסולות". עכ"ד. וצ"ע דהרי דעתו היתה לסיים בעוד תקיעות ועי' ב"ביאור הלכה" (סימן תר"צ סעיף ו', בד"ה הקורא כו'), ובספר "כף החיים" (סימן תר"צ סק"מ).

ענף ב'

כשיגילה לאחר ברכתו על הדלקת נר חנוכה שלא הניח פתילות האם יחזור ויברך

שאינן צריך לחזור ולהתפלל שנית, דהא קיי"ל (בסימן תקצ"ג סעיף ב') הברכות והתקיעות אין מעכבין זה את זה, והוא תלמוד ערוך (ר"ה ל"ד:), מה שיאן כן כאן שיצטרך לברך שנית ברכת הקידוש ויש חשש ברכה לבטלה כו". עכ"ד. – וסיים הט"ז: "בנידון דידן שלא קידש כראוי, והוי כאלו לא קידש כלל, על כן צריך לקדש שנית על היין. אלא דיש חילוק בדבר, באם היה בשעת הקידוש יין על השלחן או על הספסל אצלו מוכן לשתות, אז ודאי אין צריך לא לבורא פרי הגפן ולא לקידוש שנית אלא ישתה המוכן לפניו, וכמו שכתב רמ"א (סימן ר"ט סעיף ב') והוא מתשובת מהרי"ל (סימן צ"ב), דהוי כאילו קידש על היין ההוא, וכזה אמרנו (ברכות נ"א:): כולוהו נבגי דברכתא נינהו". עכ"ד.

הכרעת ה"רוח חיים" עפ"ד הט"ז דתלוי
אם הפתילות מונחים לפניו

ומעתה לפי דברי ה"רוח חיים" הנ"ל שיש לדמות נר חנוכה לדברי הט"ז הנ"ל, ממילא אם היו הפתילות מונחות לפניו, אין צריך לחזור ולברך. אבל אם לא היו מונחים לפניו, ככהאי גוונא צריך לחזור ולברך.

בחילוק בין מקדש על כוס יין ונמצא מים
ובין ברכה על שמן ופתילות

(יב) אמנם יש לדון, דיתכן לחלק בין המקדש על כוס יין וטעה ונמצא מים, דברכתו היתה על מים, ונתברר שהיתה ברכה לבטלה. מה שאין כן בברכה על נר חנוכה, הרי הברכה היא גם על השמן וגם על הפתילה, ונתברר שחסרה הפתילה, אבל על השמן שפיר היתה הברכה, ואין כאן טעות בעצם הברכה. – ומצינו כיו"ב במשנ"ב (סימן ח' ס"ק מ"א) לענין המברך על הטלית, ולפני העטיפה ראה שהיא פסולה, דאם לקח מיד חוטי ציצית אחרים,

בין סימן לסימן, כיון שכולן מצוה אחת אי הוי הפסק שיהא חוזר ומברך, או לא. ויש ליישב דבריו ז"ל שהוא סובר דכל שהפסיק באמצע תקיעות דמיושב הדבר פשוט שאינו חוזר ומברך שהרי הן מצוה אחת, ואין שיחה מחלקת מצוה א' לב', ולא פוגמת ברכה לכל המצוה, ולא הוצרכו לשאול אלא בין תקיעות דמעומד לתקיעות דמיושב, משום דדינו כב' מצוות שהראשונות חובת היום והאחרונות חובת ברכות, והוי ליה כתפילין שכל אחד ענין לעצמה כו', ועל זה הוצרך רבינו להשיב דלא דמי כו". עכ"ל. – ועי' ב"תבואות שור" (סימן י"ט ס"ק כ"א) שהעיר בעיקר ברכת השופר, דהלא סדר התקיעות הוי ליה ספיקא, ואם כן היאך מברך, דלמא תש"ת הוא העיקר או תר"ת, ונמצא דהשתר"ת הוי הפסק

דברי ה"כף החיים" סי' תרע"ו ס"ק י"א

(י) הנה בספר "כף החיים" (סימן תרע"ו ס"ק י"א) הביא בשם ספר "רוח חיים" למהר"ח פלאג"י (שם ס"ק א) בזה"ל: "הוה עובדא דהתחיל לברך השתי ברכות בחושבו שהיה שמן, ולא נמצא כי שכחו מליתן שמן. ומצאתי להט"ז (סימן רע"א ס"ק י"ט) ולהכרם שלמה בסימן זה דאם השמן היה לפניו אין ריך לחזור ולברך, וענין כזה איתיה בפוסקים לענין ברכת הפרי בכמה סוגים עיין בהם". עכ"ד.

בדברי הט"ז בסי' רע"א ס"ק י"ט

(יא) והנה ראייתו מדברי הט"ז, הוא בהא דקיי"ל בשו"ע (סימן רע"א סעיף ט"ו), קידש על היין, ונשפך הכוס קודם שיטעום ממנו, יביא כוס אחר ומברך עליו בורא פרי הגפן, ואין צריך לחזור ולקדש. – והט"ז (שם ס"ק י"ט) כתב: "מעשה בא לידי במדינות מעהרין, שעשיתי קידוש על כוס שהייתי שהייתי סבור שהוא יין והיה מים, ובכלי נוסף שהיה עוד לפני היה בו יין, וכבר אמרתי הקידוש כולו כו". ע"ש שהביא מה"תורות הדשן" (ח"ב סימן קט"ו) דצריך לחזור ולקדש. וז"ל: "שוב ראיתי דין זה בפסקי מהרא"י (סימן קט"ו) וז"ל, ואמרתי בפשיטות דחזור ויקדש שנית על היין, דמה בכך אם קידוש על היין הוא דרבנן, הלא כמה מצות דרבנן ומברכין עליהם, ואטו אם תקע בטעות בראש השנה בתקיעות מעומד שאין צריך לחזור, הואיל וכבר יצא ידי חובתו מן התורה בתקיעות שמיושב והני אינן אלא מדרבנן, הא ודאי ליכא למאן דקאמר הכי. עכ"ל. והט"ז הקשה בזה"ל: "ואני תמה מאד על הרב הגדול הנ"ל שהוציא מפיו דברים כאלה, דמה ראייה הביא מתקיעת שופר ששם אין צריך ברכה נוספת, ומה איכפת לן במה שיחזור ויתקע, דזה ודאי אם תקע בטעות וגמר כל התפלה

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי
(ע"ר) מס' 580442473

לעמותה אישור מס הכנסה
לפי סעיף 46
לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,
טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office:

21 Harav Kotler St.
Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

והחליף את הציציות הפסולים בכשרים, בלא שהפסיק בדיבור, דאינו צריך לברך שנית, דמאחר ועדיין לא קיים את המצוה, לא הסיח דעתו מהברכה. – וכיו"ב מצינו במשנ"ב (סימן כ"ה סק"נ), לענין המברך על הנחת תפילין, ולאחר שבירך ראה שאין קשר בתפילין, דקיי"ל שיעשה קשר ויניח תפילין, ובדיעבד עולה לו הברכה שבירך, דמכיון שלא נעשתה עדיין מצות ההנחה, נמצא שלא חלה הברכה על המצוה, וכשישלים את החלק במצוותו שהחסיר, תחול ברכתו. וה"נ לענין ברכת הדלקת נר חנוכה.

במשנ"ב סי' תרנ"א ס"ק נ"ז

יג) הן אמנם דהמשנ"ב (בסימן תרנ"א ס"ק נ"ז) פסק דהמברך על הלולב והבחין שחסר אחד מהמינים, דאם היה אתו מין בביתו בגוונא שאינו צריך להספיק בינתיים כדי ליטלו, אלא שלא כיוון עליו, יביאו ויטלנו ביחד עם שאר המינים, ויברך על אותו מין שנחסר. – ולכאורה לפי זה גם לענין הפתילות בנר חנוכה, דהוי חלק נפרד מהנר, צריך לברך בפני עצמו.

בחילוק בין ברכת נר חנוכה על שמן ופתילות ובין ארבעת המינים

אכן יש לחלק בין ברכת הדלקת נר חנוכה על השמן בלא הפתילה, דשפיר תחול ברכתו מפני דעדיין לא השלים את המצוה, וכשמוסיף את הפרט הנוסף בחלות הברכה, כעת תחול ברכתו. מה שאין כן לענין ארבעת המינים, הרי כל מין קובע ברכה לעצמו, ואם לא כלל את מין האחד ברכתו, צריך לברך עליו עכשיו.

